

Vera Gergov

Seksuaalisuuden haltuunotto nuoruusiässä: siirtymä lapsuuden kiintymysobjekteista kohti aikuista seksuaalisuutta psykoterapiassa

Nuoruusiän keskeiset kehitystehtävät pitävät sisällään seksuaalisen ruumiinkuvan muodostamisen ja integroimisen osaksi aikuista identiteettiä, sekä seksuaalisen tyydytyksen merkityksen korostamisen suhteessa varhaisempiin tyydytyksen lähteisiin. Varhaisilla kiintymyssuhteilla on keskeinen merkitys myöhempään kykyyn luoda tasapainoisia ihmissuhteita. Tämä artikkeli tarkastelee nuoruusiän seksuaalisuuteen liittyviä ilmiöitä sekä kuvaa kahden nuoren seksuaalista kehitystä, kiintymyssuhteiden merkitystä ja oidipaalistiriidan työstämistä psykoterapiassa. Artikkelissa kuvattujen tapausten kohdalla seksuaalisuuden suotuisan kehityksen haasteina näyttäytyivät turvattoman kiintymyssuhdestrategian lisäksi vanhempien kielteinen suhtautuminen seksuaalisuuteen ja nuoren itsenäistymiseen, sekä toisen nuoren kohdalla aiempi kokemus ikätoverisuhteiden ulkopuolelle jäämisestä. Toimivan terapiasuhteen rakentuminen sekä psykoterapeutin rooli kehitysobjektina ovat keskeisiä elementtejä vanhemmista eriytymisen ja romanttisen rakkauden edellyttämän seksuaalisuuden integraation mahdollistumiseksi.

Seksuaalisen kiinnostuksen voimakas herääminen ja suuntautuminen kahden väliseen vuorovaikutukseen ovat tärkeä osa nuoruutta. Lähes poikkeuksetta tämä uudenlainen seksuaalisuus tuottaa nuoren kehitykselle haasteita ja luo epävarmuuksia. Nuori samanaikaisesti pyrkii sekä eriytymään vanhemmistaan ja liittymään ikätovereihin että tutustumaan uuteen muuttuvaan kehoonsa. Usein psykologisistä ongelmista kärsivien ja psykoterapiaan ohjautuvien nuorten kanssa seksuaalisuuteen liitty tavanomasta suurempia haasteita, jotka

näyttäytyvät myös psykoterapiassa ja ne on tärkeää huomioida työskentelyssä. Kirjallisuudesta löytyy kuitenkin varsin vähän tutkimusta tai kuvausta seksuaalisuuden työstämisestä psykoterapiassa erityisesti nuoruusiässä.

Tämän artikkelin tavoitteena on tarkastella nuoruusiän seksuaalisuuteen liittyviä ilmiöitä sekä kuvata kahden eri sukupuolta olevan nuorusikäisen asiakkaan seksuaalista kehitystä, kiintymyssuhteiden merkitystä ja oidipaalistiriidan työstämistä psykoterapiassa.

Nuoruusiän seksuaalinen kehitys

Nuoruus on kehitysvaihe, jonka keskeisenä tavoitteena on vähittäinen irtautuminen lapsuudesta ja omista vanhemmista sekä oman persoonallisen aikuisuuden löytäminen. Nuoruusiän terveen kehityksen piirteitä ovat muun muassa seksuaalisen ruumiinkuvan muodostaminen ja integroiminen osaksi aikuista identiteettiä, sekä seksuaalisen tyydytyksen tärkeys varhaisempiin tyydytyksen lähteisiin nähden (Engblom 2007). Pienen lapsen rakkauden ja tunnetyydytyksen kohteena ja lähteenä ovat olleet vanhemmat, mutta seksuaalisesti kypsyvän nuoren on pyrittävä irti näistä kohteista, jotka tuntuvat nuoruusiän käynnistyessä liian läheisiltä ja kielletyiltä (Marttunen & Kaltiala-Heino 2014). Vanhempien idealisaatio ja heihin identifioituminen lähtevät purkautumaan (Bonaminio & Di Renzo 2014).

Kliinisessä työssä nuoruus jaetaan usein varhaisnuoruusikään (11–14 vuotta), varsinaiseen tai keskinuoruusikään (15–18 vuotta) ja myöhäisnuoruusikään (19–22 vuotta) (Marttunen & Kaltiala-Heino 2014). Varhaisnuoruudessa fyysiset ja hormonaaliset muutokset aiheuttavat muutoksia myös psyykkisissä toiminnossa, ja aiheuttavat usein epävarmuutta omasta kehosta sekä lisäävät vertailua ikätovereihin, mikä johtaa muutoksiin myös tärkeissä ihmissuhteissa. Kokemus siitä, ettei seksuaalisen kiihottumisen ajoitus tai intensiteetti ole kontrolloitavissa on usein nolostumisen ja häpeän lähde (Lichtenberg 2008). Erityisesti nuoruusiän keskivaiheessa oman kehon ja seksuaalisuuden haltuun ottaminen ja kokeminen myönteisenä sekä tyydytystä tuottavana on tärkeää. Psykoterapiaan ohjautuvien nuorten kohdalla ikäraajat ovat usein viivästyneitä (Klockars 1998), koska psyykkiset häiriöt nuoruusiässä voivat hidastaa tai jopa pysäyttää kehitystehtävien saavuttamisen (Bonaminio & Di Renzo 2014).

Seksuaalisuuteen liittyvät pelot ovat nuoruusiässä suhteellisen yleisiä, ja kasautuvat usein samoille yksilöille. Noin kolmasosa nuorista tuntee pelkoa omasta seksuaalisesta poikkeavuudestaan, ja koska seksuaalisista haluista ja mielikuvista ei avoimesti keskustel-

la, nuoret voivat luulla hyvinkin tavallisia mieltymyksiä poikkeaviksi (Kontula & Meriläinen 1988). Seksuaalisuus on usein ristiriitaisempaa pojille kun tytöille (Marttunen & Kaltiala-Heino 2014). Tyttöjen vaikeus integroida naisellista kehoaan ja aikuistuvaa identiteettiään saattaa näkyä joko liian varhaisena ja vapaana seksuaalisena käyttäytymisenä tai seksuaalisuuden täydellisenä torjumisena (Rantanen 2004). Sukupuolisen kypsymisen ja seksuaalisuuden kieltäminen voi ylläpitää ahdistunutta riippuvuutta vanhemmista tai johtaa pyrkimykseen kontrolloida, vastustaa tai vahingoittaa omaa sukupuolista ruumista (Engblom 2007).

Oidipuskompleksin ja vanhempien merkitys nuoren seksuaaliselle kehitykselle

Hoivaajan reaktioita vauvan seksuaaliseen kiihottumiseen on tutkittu varsin vähän, mutta Targetin (2007) mukaan äidit useimmiten kokivat seksuaalisen innostuksen peilaamisen erityisen haastavana, ja tyypillisin reaktio lapsen kiihottumiseen on sivuuttaminen tai pois kääntyminen. Lapsuuden oidipaalivaihe noin 3-7 vuoden iässä on merkittävä kehitysvaihe lapsen narsismin, ihmissuhteiden ja maailmankuvan näkökulmasta, koska se tuo mukanaan havainnot erilaisesta sukupuolisuudesta ja sen merkityksestä (Hägglund 1985a). Eglé Lauferin mukaan oidipaaliristiriidan ratkaisu merkitsee sitä, että lapsi hyväksyy sukupuolten välisen eron ja vanhempiensa seksuaalisen suhteen ulkopuolelle jäämisen (Engblom 2007). Puberteettiin tultaessa torjutut seksuaaliset impulssit valtaavat uudelleen alaa. Peter Blosin (1979) mukaan nuoruusiässä kyseessä ei ole varhaisen oidipaalisuuden uudelleen käsittely, vaan käsittelyä jatketaan siitä mihin oidipaali-iässä jäätiin, ja ristiriidan suotuisa ratkaisu olisi se, että rakkaus objektiin muuttuu toiveeksi tulla rakastamansa objektin kaltaiseksi. Nuoruusiässä oidipuskompleksin ilmentymien ei siis katsota olevan vielä luonteeltaan neuroottisia, kuten ne ovat aikuisten kohdalla, vaan ne voidaan nähdä epäkypsän persoonallisuuden regressiivisten tunnelmien sekoittumisena lapsuuden oidipaalisiin mielikuviiin (Hägglund 1990).

Tytön irtautuminen äidistään voi olla vaikeampi tehtävä kuin pojan irtautuminen isästään, koska äiti on myös tytön ensimmäinen rakkauten kohde (Aalberg & Siimes 2007a). Hyvä suhde isään auttaa tyttöä irtautumaan, mutta liian huolehtivainen tai tunkeileva äiti saattaa estää tytön kasvun erilliseksi tai estää isän myönteisen vaikutuksen tytön eriytymiseen (Aalberg & Siimes 2007a). Tytöt, jotka ovat kehittäneet seksuaalisen toiminnan poikkeavia muotoja aikuisuudessa, ovat usein kokeneet olleensa ei-haluttuja tai tulleen muutoin äitinsä tukahduttamiksi, tai olleensa äidille kuuluvia osa-objekteja ja tulleen kohdelluiksi äidin narsistisena jatkeena (McDougall 2003). Samanaikaisesti lapselle on kuitenkin tyydyttävää kokea äidin tarvitsevan häntä, ja siteellä on usein taipumus säilyä huolimatta kapinayrityksistä sitä vastaan. Pojalle keskeistä vanhemmista irtautumisessa on ikätovereiden tuki ja ryhmään kuuluminen, ja näiden puuttuminen muodostaa kehityksellisen riskitekijän (Aalberg & Siimes 2007b). Veikko Tähkä piti tärkeänä myös pojan mahdollisuutta luoda läheinen ja rakastava suhde isään, mikä mahdollistaa tunnepohjaisten kokemusten jakamisen ja samastumisen aikuisen mieheen ja tämän tunteisiin (Engblom 2007). Tytöt työstävät oidiipaalisia ristiriitojaan pääasiassa vasta rakkaus- ja seurustelusuhteissaan monimutkaiseman oidiipaalisien kehityskulkunsa vuoksi, kun taas pojilla taantuma ajoittuu varhaisempaan vaiheeseen nuoruusikää (Engblom 2007).

Masturbaatio ja fantasiat seksuaalisen kehityksen näyttämönä

Itsetyydytys siihen liittyvine fantasioineen on nuoren keino tutustua omaan seksuaalisesti kypsyvään kehoon, sekä purkaa viettipainetta ja vakiinnuttaa suhdettaan objektimaailmaan (Rantanen 2004). Vaikka masturbaatio on normaali ilmaus lapsen seksuaalisuudesta, voivat vanhemmat joskus ehkäistä sen pakkokeinoin oman ahdistuksensa vähentämiseksi, jolloin myöhempien neuroottisten ongelmien vaara lapsella kasvaa (McDougall 2003). Seksuaalisten toiveiden kieltämiseen usein liitetään häpäiseminen, jolloin seksuaalisesta halusta

tulee lapsuudessa häpeällinen halu (Ikonen & Rechartd 1994).

Seksuaalista nautintoa voidaan kuitenkin yleensä kokea ainoastaan silloin kun se on sijoitettu toiseen, ellei reaaliossa kontaktissa niin fantasian kautta, sillä seksuaalisille tunteille pyritään luontaisesti etsimään kohde jonka kanssa niitä jakaa (Target 2007). Nuoruusiän fantasioissa objekteina ovat ensin vanhemmat, sitten vanhempien korvikkeet, ja vasta sen jälkeen uudet ihmissuhteet (Hägglund 1985b).

Psykoanalyttisen teorian mukaan itsetyydytykseen liittyvä ahdistus pohjaa lapsuuden yliminän pyrkimykseen estää varhaisempien oidiipaaloitoiden pääsyä tietoisuuteen masturbaatiofantasioiden kautta. Tämä saattaa estää nuorta käyttämästä itsetyydytystä ja seksuaalisia fantasioita oman seksuaalisuutensa kehittymistä varten (Engblom 2007). Nuoruusikä on elämänvaihe, jolloin fantasioilla on kaikkein suurin merkitys, mutta nuorten on vaikea rajata mielikuviaan vain tiettyyn alueeseen, jolloin ne sekoittuvat helposti keskenään ja esimerkiksi opiskelu tai harrastus voivat erotisoitua (Hägglund & Hyttinen 1997).

Pornografian käytön funktio vaihtelee henkilöstä toiseen, samoin kuin sen sisällöllä voi olla erilaisia merkityksiä. Osa pornon käytöstä on harmitonta, ja sitä voidaan käyttää esilämmittelyä muille tyydytyksen muodoille, mutta yhä enenevässä määrin pääasiassa miehiä hakeutuu seksuaalilinkeille kärsien pakonomaiselta vaikuttavasta tarpeesta katsella pornoa internetistä. Pornografian kautta meillä on mahdollisuus tuntee omnipotentteja tunnelmia, joita kahdenvälisessä seksuaalisessa kanssakäymisessä ei vastaavalla tavalla saavuteta, tilanteen ollessa täysin katsojan hallinnassa. Filmiä voidaan esimerkiksi nopeuttaa eikä tarvitse odottaa tilanteen etenemistä. Pornofilmi tarjoaa valmiiksi näytellyn visuaalisen kiihokkeen, joka voi samalla helposti tukahduttaa omat mielikuvamme ja etäännyttää mielen fantasioista. (Niemi 2011.)

Freud on jo 1900-luvun alussa kirjoittanut siitä, kuinka työstästä voi olla integroida rakkauten eri ulottuvuuksia toisiinsa, ja tämän integraation epäonnistuessa syntyy huora-

madonna-ilmio: rakkausobjektiin kohdistuva ruumiillinen halu ja henkinen halu jakautuvat eri objekteihin (Niemi 2011). Analytytikot ovat kiinnittäneet huomiota erityisesti fiksoitumiseen anaaliseen vaiheeseen, mikä voi ilmetä sadomasokististen piirteiden tunkeutumisena genitaaliseen seksuaalisuuteen, ja saattaa johtaa tähän seksuaaliobjektien jakautumiseen. Asetelma pohjaa vaikeuteen säilyttää riittävä ambivalenssi vihan ja rakkauden suhteen sekä riittävä yhtenäisyys ruumiillisen ja henkisen rakkauden suhteen, jolloin ambivalentti objekti joudutaan jakamaan kahdeksi erilliseksi objektiksi. Madonna (äiti) saa osakseen henkisen rakkauden ja kaipuun ohella myös varhaisen täydellisen idealisaation, ja huora (ei-äiti) taas osakseen ruumiillisen rakkauden, himon ja sadmissa ilmenevän preoidipaallisen aggression, koska tällaisia paheksuttavia intohimon muotoja ei ole mahdollista kohdistaa rakastettavaan ja arvostettavaan objektiin, vaan ne täytyy suunnata alennettuun objektiin, johon suunnattuna himon tuhoavuudella ei ole niin merkitystä (Niemi 2011).

Kiintymyssuhteen yhteys seksuaalisuuteen

John Bowlbyn (1979) mukaan lapsen varhaiskehitystä säätelevät turvallisuuden tarve ja pyrkimys pysytellä vaaratilanteissa mahdollisimman lähellä hoivaavaa aikuista. Keskeinen ahdistuksen lähde on enemmänkin eroon joutumisen pelko, kuin sisäiset tuhoavat mielikuvat tai infantiilin seksuaalisuuden kohtalot. Kiintymyssuhdeteoria on siis yritys käsitteellistää ihmisen taipumusta muodostaa tunnesiteitä toisiin ihmisiin, ja selittää esimerkiksi ahdistuksena tai vihamielisyytenä ilmenevää stressiä, joka johtuu erokokemuksista tai menetyksistä (Bowlby 1979). Kiintymyssuhteiden perinteisimmin käytetty luokittelu perustuu Mary Ainsworthin vierastilanne – menetelmään (Ainsworth ym. 1978), jossa erotellaan turvallinen kiintymyssuhde turvattomasta kiintymyssuhteesta, joka voi ilmetä välttelevänä tai ristiriitaisena kiintymyssuhteena. Myöhemmin havaittiin, että jotkut lapset eivät kyenneet kasvuympäristön kaaottisuuden vuoksi löytämään lainkaan toimivaa kiintymyssuhdestrategiaa, ja

malliin lisättiin disorganisoidun kiintymyssuhde (Main & Solomon 1990). Turvallisesti kiintyneet lapset kykenevät käyttämään ihmissuhteissaan sekä affekteja että kognitioita, mutta turvattomissa kiintymyssuhteissa nämä eivät ole tasapainossa (Sinkkonen 2004). Kiintymyssuhdeteoriaa on arvosteltu siitä, että seksuaalisuuden, aggression ja fantasioiden merkitys lähestulkoon sivuutetaan, mutta viime aikoina kiintymyssuhdeteoreetikot ovat pyrkineet ottamaan myös nämä seikat huomioon (Sinkkonen 2004).

Patricia Crittendenin (2000) mukaan lapsen suhde hoivaajaan on aina jäsentynyt jollain tavalla, eli disorganisoidun suhde ei ole mahdollinen. Hän on työstänyt Ainsworthin mallia kehittämällä sitä aiempaa spesifimmän ympyrämallin, dynaamisen kypsytymisen mallin (dynamic-maturational model of attachment, DMM) (Crittenden 2000; 2006). Malli kuvaa kiintymyssuhdestrategiat dynaamisena jatkumona, jossa muutos kiintymyssuhdestrategiassa on mahdollinen yksilön adaptoituessa uuteen ympäristöön (Hautamäki 2014). Muutos on parhaiten saavutettavissa kiintymysobjektin tuella. Crittendenin esittää, että seksuaalisuus voidaan nähdä myöhään kehittyvänä kiintymyskäyttäytymisenä. Hänen mukaansa romanttinen rakkaus pitää sisällään yhdistelmän kiintymystä, huolenpitoa ja seksiä, eli seksuaalinen viehätys on ainoastaan yksi osa romanttista viehätystä (Crittenden 2007). Vaikka nämä osat ovat toiminnallisesti riippumattomia, ne kuitenkin ovat osin päällekkäisiä ja vaikuttavat toisiinsa tarjoamalla toisilleen mahdollisuuksia sekä vaikuttamalla ihmissuhteiden muodostamiseen, kehittämiseen ja laatuun. Seksuaalisuuden ja kiintymyksen integraation epäonnistuminen voi johtaa eristäytymiseen, promiskuiteettiin tai vaarallisiin seksuaalisiin tilanteisiin (Crittenden 2007).

Huolimatta seksuaalisen kiihottumisen nostattamista mielihyvän tunteista seksuaalisuuden aktivoituminen ja seksuaalinen kanssakäyminen voivat myös herättää negatiivisia tuntemuksia, kuten ambivalenssia, huolta omasta suoriutumisesta ja rakastettavuudesta sekä nostattaa muistoja aiemmista pettymyksistä tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja he-

rättää huolta suhteen tulevaisuudesta (Barlow 1986). Seksuaalinen kanssakäyminen yleensä aktivoi kiintymyssuhdejärjestelmän. Shaver ja Hazan (1988) esittivät, että kiintymyssuhteen aktivoituminen voi estää seksuaalisuuden osa-alueita aktivoitumasta turvattomasti kiintyneillä ihmisillä, jolloin kun ahdistunut ja haavoittuvainen ihminen kohtaa viehättävän ja seksuaalisesti saatavilla olevan mahdollisen kumppanin, hänellä ensisijaisesti aktivoituu suojelijan ja hyväksyvän huolenpitäjän etsintä seksuaalisuuden sijaan. Heidän mukaansa turvallisesti kiintyneet ihmiset sen sijaan tuntevat läheisyyden ja keskinäisen riippuvuuden luontevaksi, ja kykenevät fokusoimaan varsinaisiin seksuaalisen heräämisen ja vetovoiman signaaleihin.

Aikuisuudessa välttelevän kiintymyssuhdestrategian omaksuneiden ihmisten kuvaukset lapsuuden kiintymyssuhteista pitävät usein sisällään kokemuksen riittävästä turvasta ja suojelusta todellisia vaaroja kohtaan, mutta myös vanhempien reagoimattomuutta lapsen kiukkua tai lohdun tarpeeseen silloin jos vaara ei vanhempien mielestä ole ollut todellinen (Hautamäki 2011). Välttelevän kiintymyssuhdestrategian omaksuneet ihmiset saattavat myöhäisemmissä ihmissuhteissaan olla torjuvia tai etäisiä ja pyrkiä kontrolloimaan – kuten heitä kohtaan on varhaisissa kiintymyssuhteissa toimittu (Wallin 2007). Välttelevästi kiintyneiden ihmisten läheisyyteen liittyvä epä-mukavuus ja negatiiviset sisäistykset muista voivat vaikuttaa psyykkiseen intimitettiin ja interpersoonalliseen herkkyyteen seksuaalisessa kanssakäymisessä. Välttelevyys voi myös paradoksaalisesti lisätä seksuaalista rajattomuutta epävarmuuden, narsistisuuden ja ikätovereille näyttämishalun kirjoittamana. Välttelevästi kiintyneet ihmiset saattavat seksuaalisessa kanssakäymisessä herkästi fokusoida ainoastaan omiin tarpeisiinsa jättäen partnerin toiveet huomiotta. (Crittenden 2007.)

Nuoruusikäisten kohdalla kiintymyssuhteista ja niiden yhteydestä seksuaaliseen kehitykseen on toistaiseksi hyvin vähän tutkimusta. Tutkimusten mukaan välttelevän kiintymyssuhdestrategian omaksuneet nuoruusikäiset ja

nuoret aikuiset olivat muita kiinnostuneempia tunteettomasta seksistä ja todennäköisemmin harrastivat irtosuhteita. Tracyn ym. (2003) tutkimuksessa on todettu välttelevästi kiintyneiden nuoruusikäisten muita todennäköisemmin kertovan harrastaneensa ensimmäisen kerran seksiä menettääkseen neitsyytensä, kohottaakseen itsetuntoaan tai saadakseen arvostusta ikätovereiden seurassa, ja vähemmän todennäköisesti kertoneen halunneensa osoittaa rakkautta tai kiintymystä partneriaan kohtaan. Birnbaumin ym. (2006) mukaan välttelevästi kiintyneet aikuiset ovat taipuvaisia pitämään seksin erillään muista romanttisen rakkauden osa-alueista.

Ristiriitaisen kiintymyssuhdestrategian omaksuneiden aikuisten kuvauksissa lapsuuden kiintymyssuhteista näyttäytyvät usein kietoutuneisuus tai jopa jumiutumisen lapsuuden ihmissuhteisiin sekä vaikeudet hahmottaa omaa osuuttaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, mikä johtaa herkästi muiden syyttämiseen itselle tapahtuneista asioista (Hautamäki 2011). Ristiriitainen kiintymyssuhde liitetään usein monimutkaiseen ja ambivalenttiin suhtautumiseen seksuaalisuuteen. Ristiriitaisen kiintymyssuhdestrategian omaksuneet ihmiset voivat suhtautua seksiin positiivisesti ja arvottavat sen korkealle tai käyttävät sitä suhteen laadun mittarina, mutta käyttävät seksiä täyttääkseen kohtaamatta jääneet tarpeensa turvallisuuteen ja rakkauteen. Seksuaalinen aktivaatio nostattaa huolta omasta seksuaalisesta vetovoimasta ja rakastettavuudesta. Tämän vuoksi he voivat helposti ajautua tunkeilevaan seksuaaliseen käyttäytymiseen tai siihen, että suostuvat itselle epämieluisiin toimintoihin miellyttääkseen kumppania. Ristiriitaisesti kiintyneiden ihmisten negatiivinen minäkuva, huoli paheksunnasta ja torjunnasta sekä itsesäätelyn vaikeudet voivat estää heitä rentoutumasta ja vapautumasta seksuaalisesti, jolloin seksuaalisesta kanssakäymisestä tulee helposti ambivalenttia ja vähemmän intensiivistä. (Crittenden 2007.)

Ristiriitaisen kiintymyssuhdestrategian omaksuneilla ihmisillä vaikuttaa olevan taipumus seksualisoida tarpeensa tulla hyväksytyksi ja saada kiintymystä sekä tuntea olonsa

turvalliseksi, eli he sulauttavat seksuaaliset halunsa turvallisen kiintymyssuhteen kaipuuseen. Tracyn ym. (2003) tutkimuksessa todettiin ristiriitaisesti kiintyneiden nuoruusikäisten kertovan muita todennäköisemmin harrastaneensa seksiä välttääkseen tulemasta kumppaninsa hylkäämäksi. Ikävä kyllä ristiriitaisesti kiintyneet ihmiset tulevat kuitenkin muita todennäköisemmin torjutuiksi, koska he usein painostavat kumppaniaan rakkauteen ja tiiviimpään kanssakäymiseen tai sitoutumiseen.

Turvallinen kiintymyssuhde on sisäinen voimavara, joka mahdollistaa monien kehityksellisten siirtymien onnistumisen, mukaan lukien oidipaalisien ristiriidan suotuisan ratkaisun. Turvallinen kiintymyssuhde mahdollistaa vanhemmista sisäistyneiden esioidipaalisien ja oidipaalisien representaatioiden integroitumisen. Tämä mahdollistaa kyvyn asettua romanttiseen vuorovaikutukseen pyrkimättä luomaan oidipaalitalannetta uudelleen. Turvaton kiintymyssuhde sen sijaan ennakoii pulmia oidipaaliristiriidan ratkaisussa. Välttelevästi kiintyneillä lapsilla oidipaalinen triadi voi lisätä vihamielisyyttä ja kärjistää defensiivistä erillisyyttä läheisissä ihmissuhteissa, mikä myöhemmin voi laajentua erillisyydeksi myös seksuaalisissa suhteissa. Ristiriitaisesti kiintyneet lapset voivat kokea oidipaalisen triadin traumaattisena, koska he joutuvat turhautumaan toiveessaan kontrolloida suhdettaan ensisijaiseen huolenpitäjäänsä, mikä ruokkii kohtaamatonta tarvetta turvallisuuteen ja rakkauteen. Tämän vuoksi ristiriitaisesti kiintyneiden ihmisten voi olla vaikea luopua oidipaalisesta objektistaan, ja he voivat jatkaa samanlaisen henkilön etsintää myös aikuisissa suhteissaan, mikä aiheuttaa seksuaalisen halun ja rakkauden tai hyväksynnän kaipuun sekoittumista ja vaikeuttaa pitkäkestoisen parisuhteen muodostamista. (Crittenden 2007.)

Varhaislapsuudessa arvioidun ja nuorena aikuisena arvioidun kiintymyssuhdeluokituksen välillä ei aina ole jatkuvuutta (Hautamäki 2011), mikä vahvistaisi kiintymyssuhdestrategian dynaamista luonnetta ja tukee ajatusta myös terapisuhteen tuomasta uudesta mahdollisuudesta korjaavaan, turvalliseen kiintymyssuhteeseen. Vaikka kiintymyssuhteiden

yhteydestä seksuaalisuuteen ja sosiaalisten suhteiden laatuun on enenevässä määrin tutkimuslöydöksiä myös nuoruusikäisillä, toistaiseksi ei kuitenkaan ole varmuutta siitä kuinka pysyvä osa tämä on nuoren rakentuvaa persoonallisuutta. Romanttiset suhteet ovat ensisijaisia kiintymyksen kohteita joillain nuorilla, mutta eivät kuitenkaan kaikilla, joskin tutkimusten mukaan kiintymys kumppaneita kohtaan lisääntyy iän ja kiintymyssuhteen turvallisuuden asteen myötä (Tracy 2003).

Nuoruusikäisen psykoterapia

Suomessa nuorten psykoterapeuttisessa hoidossa on sovellettu enimmäkseen psykodynaamisia yksilöpsykoterapioita (Gergov ym. 2013; Marttunen & Kaltiala-Heino 2014), joskin kognitiivis pohjaisten psykoterapioiden osuus on selkeästi kasvussa. Nuorten yksilöpsykoterapiaan yhdistetään tilanteen mukaan perheen yhteisiä käyntejä, vanhempien tukikäyntejä, verkostotapaamisia, ryhmätoimintoja tai perheterapiaa.

Nuoren psykoterapiassa on keskeistä antaa tietoa, huomioida nuoren omat toiveet ja kiinnostuksen kohteet sekä rohkaista häntä, mutta samalla tukea kehitystä ja olla neutraali nuoren ongelmien selvittelyssä ja kunnioittaa hänen rajojaan (Engblom 2007). Erityisen haasteensa tuo nuoren ikätasoisien itsenäistymispyrkimyksen tyypillisesti aiheuttama haluttomuus sitoutua hoitosuhteeseen. Nuorisopsykoterapeutin tulee olla aktiivisempi kuin aikuisten terapeutin, ja hän joutuu toimimaan enemmän omien vastatunteittensa varassa, koska nuoret eivät tyypillisesti ilmaise itseään kielellisesti yhtä selkeästi ja ovat alttiimpia osoittamaan tunteitaan toiminnan kautta (Marttunen & Kaltiala-Heino 2014). Nuorilla voi ihmissuhteisiin liittyä voimakkaita ristiriitaisia tunteita, joiden lähestyminen tuntuu pelottavalta, mutta niiden työstäminen terapisuhteen avulla voi auttaa tunteiden jäsentämisessä ja integroimisessa (Engblom 2007).

Terapeutin suhde terapiassa käyvään poikaan on erilainen kuin terapiassa käyvään tyttöön, samoin kuin nuoren suhde on erilainen naisterapeuttiin kuin miesterapeuttiin. Mitä

enemmän terapeutti toimii kehitysobjektina, jonka varassa pysähtynyt psyykkinen kehitys ja psyykkisten rakenteiden rakentuminen jälleen käynnistyvät, kuten lasten ja nuorten kohdalla usein on, sitä enemmän on merkitystä terapeutin sukupuolella samastumisen mahdollistajana (Niemi 2001). Naisterapeutti esimerkiksi edustaa pojalle välillä uutta reaaliohjetta, välillä tämänhetkistä äitiä ja naista, ja välillä taas lapsuuden äitiä (Klockars 1998). Toki myös aikuisen miehen kohdalla voidaan puhua naisterapeutin vaikutuksesta hoitosuhteeseen ja transferenssiin, mutta kuitenkin sen vuoksi, että aikuinen mies on monilla tavoin läpikäynyt ja ratkaissut suhdettaan naiseen, toisin kuin nuoruusikäinen poika, voidaan terapeutin sukupuolen vaikutusta pitää nuoren kohdalla merkittävämpänä kuin aikuisen (Klockars 1998).

Asiakkaat tuovat myös psykoterapiasuhteen omat kiintymyssuhdestrategiansa, joita voidaan terapiassa tarkastella ja tarvittaessa muokata. Psykoterapiasuhteessa on väliaikaisuudestaan huolimatta kaikki kiintymyssuhteen elementit, joten psykoterapeutin osatessa hyödyntää kiintymysobjektin tavoin asiakkaan lähikehityksen vyöhykettä hän voi maksimoida potilaan saaman hyödyn interventiosta sekä vähentää riippuvuutta psykoterapeutista (Landini 2014). Tunteitaan tukahduttamaan joutunut, välttelevästi kiintynyt ihminen oletettavasti hyötyy saadessaan psykoterapeutilta tukea avoimempaan tunneilmaisuuksiin (Sinkkonen 2004). Välttelevän kiintymyssuhdestrategian omaavat nuoret todennäköisesti tarvitsevat sekä sosiaalisten taitojen harjoitusta, jossa keskitytään kommunikaation ja läheisyyden tärkeyteen, että päihdevalistusta välttääkseen kompensoimasta puuttuvia tunnekokemuksiaan päihteillä (Target 2007). Epävakaa, tunteiden vallassa elävä asiakas taas todennäköisemmin hyötyy johdonmukaisesta ja rajoja asettavasta konfrontoivasta hoitokontaktista (Sinkkonen 2004). Ristiriitaisen kiintymyssuhdestrategian omaavat nuoret, erityisesti tytöt, saattavat hyötyä parisuhteen positiivisten tavoitteiden kanssa työskentelystä sekä rakkauden, seksin ja turvallisuuden erillisyyden määrittelystä. Lisäksi he saattavat tarvita

tukea myös yleisemmin itsetuntoon ja hyvään päätöksentekoon liittyvissä kysymyksissä. (Target 2007.)

Varhaisen hoivaajan tavoin myös psykoterapeutit tiedostamattaan herkästi epäoivivat potilaiden seksuaalisten halujen resonointia transferenssisuhteessa. Voidakseen todella auttaa asiakasta on tärkeä olla tietoinen mahdollisesta sokeasta pisteestä, ja uskalltaa etsiä keinoja peilata myös näitä asiakkaan psykoterapiaan tuomia tunteita eettisesti, ja kuitenkin sivuuttamatta niiden voimakkuutta ja todellisuutta potilaan kokemusmaailmassa (Target 2007). Ideaalitulanteessa psykoterapeutti voi sallia asiakkaan kaipauksen kohteena olemisen rohkaisematta häntä siinä, tai pakkottamatta häntä tukahduttamaan tunteitaan (Wallin 2007).

Seksuaalisuuden näyttäytyminen nuoren psykoterapiassa: käytännön esimerkkejä

Tässä artikkelissa kuvatut psykoterapiaprosessit toteutuivat koulutuspsykoterapioina integraatiivisen psykoterapian viitekehityksessä. Toinen asiakkaista oli psykoterapian alkaessa 17-vuotias tyttö, joka oli ohjattu psykoterapiaan ahdistusoireiden ja perhekriisin vuoksi. Psykoterapia toteutui kertaviikkoisena. Toinen asiakkaista oli 16-vuotias poika, jolla oli takanaan useampi vuosi hoitoa masennusoireilun vuoksi. Psykoterapia toteutui kahdesti viikossa.

Aineistona ovat psykoterapeutin kirjoittamat muistiinpanot koulutuspsykoterapiaistuntojen aikana käydyistä keskusteluista noin ensimmäisten kahden ja puolen vuoden ajalta. Tytön osalta istuntoja oli 95 ja pojan osalta 165. Menetelmänä käytettiin temaattista analyysia; tarkempaan tarkasteluun on poimittu otteita istunnoista, joissa on noussut esiin seksuaalisuuteen liittyviä teemoja.

Ystävyydestä kohti seksiä ja seksuaalisuutta

Psykoterapian alussa kummallakaan nuorella ei juuri ollut kokemusta seurustelusuhteista, mutta ihastumiset sekä rajanveto ystävyys ja seksuaalisten tunteiden tai seurustelun välillä nousivat ajankohtaisiksi. Ristiriita lähei-

syden kaipuun ja yksinäisyyden tai seurustelu-suhteissa pettymisen pelon välillä näyttäytyivät myös psykoterapiassa keskeisinä teemoina.

Poika, 71. terapiaistunto: *Kertoo tulleen siihen tulokseen, ettei ole ihastunut tyttöön, jota on tapaillut. Kokee vaikeana asiasta hänelle kertoa, pelkää tytön loukkaamista ja ystävyyden menettämistä. Toisaalta myös haikea luopua hyvistä asioista, joita heillä on ollut.*

Molempien nuorten ensimmäisiin seksikokemuksiin liittyi ristiriitaisia odotuksia ja tunteita, joita he aktiivisesti työstivät psykoterapian aikana. Tytön oli vaikea asettaa rajojaan ja pitäytyä suostumasta seksuaaliseen kanssakäymiseen toisen osapuolen tätä halutessa, poika taas olisi toivonut haluavansa ja pystyvänsä enempään kuin mihin ehkä siinä vaiheessa vielä oli valmis.

Tyttö, 50. terapiaistunto: *Kertoo juhannusjuhlista, joihin jäänyt yksin kavereiden lähtiessä kotiin. Päätynyt seksuaaliseen kanssakäymiseen entuudestaan tuntemattoman pojan kanssa. Kuvaa ambivalenssia tilanteessa, tapahtuman jälkeen ollut turvaton olo. Jälkikäteen pohtinut, ettei ehkä vielä osaa asettaa rajoja ja pitää niistä kiinni.*

Vanhempien rooli eriytymisen ja seksuaalisuuden mahdollistajina tai tukahduttajina

Psykoterapian alkupuolella tyttö työsti psykoterapiassa kokemustaan ystävyyssuhteesta, joka syveni ihastukseksi. Tunteisiin sekoittui myös nuoren ristiriitainen suhde isään, joka aiemmin oli ollut nuoren ehdottoman rakkauden kohde, ja nyt täydellisen mielikuvan romahtaessa isän rinnalle nousi ikätasoisia ihastuksen kohteita. Nuori kuvasi psykoterapiassa myös äidin suhtautumista tapailmiinsa poikiin. Psykoterapiassa keskeiseksi teemaksi nousivat haasteet eriytymisessä voimakkaasta äidistä, jonka vaikutti olevan vaikea päästää nuorta irtautumaan triadista ja suuntaamaan ikätovereiden seuraan.

Tyttö, 19. terapiaistunto: *Kuvaa tilannetta, jossa ei halunnut lähteä perheen kanssa mökille, vaan jäädä kotiin kavereiden ja tapailmansa pojan kanssa, jolloin äiti sanonut nuoren olevan itsekäs, kun mieluummin viettää aikaa vieraiden*

kanssa kuin oman perheen.

Psykoterapiassa pyrittiin tukemaan nuoren itsenäistymistä ja eriytymistä vanhemmista suhtautumalla kuitenkin kunnioittavasti nuoren toiveeseen säilyttää läheisyys vanhempien kanssa. Keskeiseksi teemaksi nousi juurikin tämä etäisyyden ja läheisyyden säätely, se kuinka voisi sallia itselle jotain omaa tunteematta siitä ylitsepääsemätöntä syällisyyttä.

Pojan psykoterapiassa käsiteltiin hänen kokemustaan oman rauhan puutteesta kotona, jonka oli kokenut estävän tutustumista omaan seksuaalisuuteen sekä rajoittavan mahdollisuuksia seksikokemusten saamiseen.

Poika, 46. terapiaistunto: *Kotona ei ole tilaa ja rauhaa pornovideoita katsoa. Sanoo pelkäävänsä, että äiti kuulee kun on niin ohuet seinät. Pelkää että sänky nitisee. Ja kun joutuu pelkäämään, niin ei se enää ole sama asia.*

Pojan kokemus siitä, ettei hänen oman tilan ja rauhan tarvetta kotona kunnioitettu, vaivasi häntä psykoterapian alkupuolella merkittävästi erityisesti niinä hetkinä, jolloin koki itsensä ahdistuneeksi ja tunsu tarvetta masturboida helpottaakseen olotilaansa, ja psykoterapian myöhemmässä vaiheessa taas enemmän niinä hetkinä, jolloin koki että hänellä olisi ollut mahdollisuus seksuaaliseen kokemukseen jonkun kanssa. Pojan psykoterapiaan liittyneessä vanhempainohjauksessa pyrittiin lisäämään äidin ymmärrystä nuoren kasvavasta yksityisyyden tarpeesta, ja psykoterapian edetessä myös nuori kykeni itse aiempaa paremmin vetämään rajaa itsensä ja äidin välille.

Masturbaatioon liittyvä ambivalenssi

Tyttö kuvasi psykoterapiassa lapsuuden aikaisen itsetyydytyksen tuottamia tunteita ja ympäristön kielteistä suhtautumista seksuaalisuuteen ja masturbaatioon.

Tyttö, 26. terapiaistunto: *Sanoo muistavansa, että alle viisivuotiaana tyydytti itseään. Äiti ollut vihainen ja käskenyt isää käskemään häntä lopettamaan, mutta itse ei voinut yhtään ymmärtää, miksi niin ei saa tehdä kun se oli kivaa. Muistaa, että äiti myös joskus itkenyt ja silloin ajatellut, että se on paha mitä tekee, mutta ei kuitenkaan halunnut lopettaa kun se tuntu-*

nut hyvältä. – – Sanoo, että koko murrosiän oli kielletty olo, tai sellainen että se on liikaista ja väärää ja vähän ahdistavaa. – – Pelkää, ettei koskaan voi olla parisuhteessa tai harrastaa seksiä siitä nauttien, kun siihen liittyy ajatus sen olevan jotenkin liikaista ja kiellettyä.

Psykoterapiassa käsiteltiin näiden kokemusten merkitystä nuoren kehitykselle sekä pyrittiin löytämään niille uusia merkityksiä, ja sitä kautta mahdollistamaan tytön positiivinen suhtautuminen omaan seksuaalisuuteen tutustumiseen nyt nuoruusiässä.

Poika kuvasi erityisesti psykoterapian alkupuolella erilaisten kehon tuntemusten ja toimintojen tuottamaa seksuaalista mielihyvää, jotka vaikuttivat genitaalivaiheen sijaan liittyvän ennemmin anaalivaiheeseen.

Poika, 30. terapiaistunto: *Sanoo, että kouluissa olo on usein vähän aggressiivinen, mutta yrittää estää sitä. Haluaisi rypistää jotain oikein kovaa. Puristaa kädet nyrkkiin ja avata tai jotain, mutta kehonosien jännittäminen ei helpota oloa. – – Sanoo yrittävänsä hallita tunnetta olemalla kokonaan liikkumatta, mikä on tavallaan vielä raivostuttavampaa, mutta jotenkin hauskaa, että kehossa kihelmöi. Sanoo sen tuovan mieleen orgasmin. Kertoo, että se tuntuu samalta kun joskus kihelmöi mahassa kun juo kahvia ja pitäisi päästä vessaan, mutta pidättää. Sanoo, että se on oikeastaan aika mukava tunne, että ei varsinaisesti ole pakko mennä vessaan vaikka tuntuu siltä.*

Psykoterapiassa pyrittiin rakentamaan yhteyksiä näiden kehollisten kokemusten sekä seksuaalisuuden heräämisen ja nuoruusiän kehitystehtävien kanssa kamppailevan mielen välille.

Nuori nosti psykoterapiassa esiin pornografian ja masturbaation merkityksen ahdistusta lievittäväenä keinona, ja toisaalta huolen siitä, ettei enää kokenut sen tyydyttävän itseä samalla tavalla kuin joskus aiemmin.

Poika, 46. terapiaistunto: *Muistaa silloin, kun katsoi pornoa ensimmäistä kertaa, miten sydän hakkasi ja miltä se tuntui, ja nyt voi katsoa ajattellen vaan että ”aha, nyt ne tekee tollasta” ja se vähän tuntuu huolestuttavalta. Haluaisi saada saman innostuksen kuin alussa, vaikka tietää, että silloin se tietysti oli ihan uutta ja jännittä-*

vää ja tuntui melkein päpähältä tai järkyttävältä, vaikka samalla kiinnostui ihan älyttömästi.

Seksuaalisten fantasioiden ja reaali maailman kohtaaminen

Tyttö kuvasi seksuaalisia halujaan erityisesti psykoterapian alkupuolella pelottavina, ja psykoterapiassa käsiteltiin unien ja fantasioiden kautta nuoren ambivalenssia suhteessa oman seksuaalisen aktiivisuuden heräämiseen ja perheessä tapahtuneen hyväksikäytön vääristämisen oidipaalisien ristiriidien ratkaisemiseen. Tytön ensimmäisiin seksikokemuksiin liittyi ristiriitaisia odotuksia ja tunteita, joita hän toi esiin psykoterapiassa ennen ensimmäisiä seksikokeilujaan. Ensimmäiset kokemukset olivat kuitenkin nuorelle positiivisia, mikä lisäsi hänen luottamustaan siihen, ettei omaa seksuaalisuutta tarvitse enää pelätä.

Poika pohti psykoterapiassa moninaisia seksuaalisen kiinnostuksen kohteitaan, jotka nousivat esiin mielikuvien ja unien kautta. Eriyisesti psykoterapian ensimmäisen vuoden lopulla nuoren halun vastavuoroiseen seksuaaliseen kontaktiin noustessa pintaan ensimmäiset mielikuvat liittyivät nuorempiin tyttöihin. Psykoterapiassa nousi käsittelyyn hänen huolensa omasta normaaliudesta seksuaalisuuden suhteen. Asiasta keskusteltaessa nuori kaipasi psykoterapeutilta vakuuttelua siitä, ettei hän ole pedofiili, mutta samalla kuitenkin toivoi, että häntä voitaisiin hoitaa huolimatta siitä, onko tämä ohimenevä vaihe hänen seksuaalisessa kehityksessään vai ei. Poika tunnisti toisaalta kovasti toivovansa seksikokemuksia, mutta toisaalta pelkäävänsä, että tulee hylätyksi eikä suoriudu toivotulla tavalla, jos kumppaneilla on jo kokemuksia toisista pojista joihin häntä vertaavat. Tätä kautta tuli ymmärrettäväksi nuoremmista tytöistä kiinnostumisen turvallisuus, yritys minimoida riski seksuaalisen kanssakäymisen todellisesta toteutumisesta tai vertailun häviämisestä.

Psykoterapian aikana poika aloitti myös ensimmäiset seksikokeilunsa, jotka kuitenkin tuottavat hänelle jossain määrin pettymyksen, sillä todellisuus ei vastannut pornografian kautta syntyneitä mielikuvia seksistä.

Poika, 99. terapiaistunto: *Toteaa, ettei seksi ehkä ollut sellaista kuin olisi toivonut tai ettei sitä siinä hetkessä niin ajatellut, mutta nyt jälkikäteen tullut sellainen olo, että siinä oli jotain inhottavia kohtia, mistä jäänyt huono fiilis. Kertoo suuseksin olleen epämiellyttävää, vaikka olisi halunnut haluta sitä. Kun on katsonut pornoa, niin se on ehkä ollut siinä kaikkein kiihottavin kohta, mutta nyt ei ollutkaan ollenkaan kiihottavaa.*

Psykoteraapian edetessä istunnoissa käsiteltiin paljon pojan pettymystä fantasiamaailman ja reaali maailman kohtaamattomuudesta, sekä hänen huoltaan siitä ettei pysty tyytymään todellisuuteen ja saamaan siitä samanlaista nautintoa kuin on aiemmin saanut fantasian kautta. Keskeiseksi teemaksi nousi seksiin liittyvä kontrolli, joka itsetyydytyksessä on kokonaan itsellä, mutta seksissä vuorovaiikutuksellisuus tuottaa vaatimuksen kontrollista luopumisesta tai sen jakamisesta, mikä vaikeutti nuoren rentoutumista ja sitä kautta edellytyksiä nauttia seksuaalisuudesta.

Kohti seksuaalisuuden integraatiota

Ensimmäisen psykoterapiavuoden lopulla tyttö pohti omaa seksuaalista suuntautumistaan, ja kaipasi psykoterapiassa hyväksyntää, jota vaille koki muualla jääneensä. Toisen psykoterapiavuoden lopulla nuori oli siirtynyt työstämään psykoterapiassa oman seksuaalisuutensa normaaliutta sekä seksin ja läheisyyden välistä suhdetta, ja mahdollisuutta sisällyttää ne samaan objektiin.

Tyttö, 76. terapiaistunto: *Kertoo ensimmäistä kertaa tuntevansa yhtä aikaa ystävyyttä ja seksuaalista vetoa, kuvaa läheisyyden tuntuvan turvalliselta. Sanoo nyt ehkä ensimmäistä kertaa ajattelevansa, että on mahdollista yhdistää ystävyysuhde ja fyysinen veto, ja se tuntuu hyvältä. – Toteaa, että on vielä vaikea luottaa siihen että toinen haluaa ja välittää, jos ei sitä jatkuvasti fyysisesti osoita. Tunnistaa omat ajatuksensa siitä, että seksi on jollain tapaa myös hänen haluaan miellyttää, ja on pelännyt että toinen lähtee, jos häntä ei jatkuvasti miellytä.*

Psykoteraapian lopulla nuori kykeni aiempaa paremmin integroimaan seksuaalisuuden ja

rakkauden, sekä tavoitti seksin aiemman merkityksen ainoana keinona osoittaa välittämistä ja pyrki löytämään myös muuta keinoja kiintymystään ilmaista.

Ensimmäisen psykoterapiavuoden lopulla poika käsitteli psykoterapiassa seksuaalisten kiinnostustensa ja oireidensa tukahduttavaa merkitystä seksuaaliselle kehityksellensä nykyhetkessä ja tulevaisuudessa. Hänen oli vaikea ylläpitää toivoa siitä, että voisi päästä oireistaan eroon, tai oppia tulemaan toimeen niiden kanssa, koska häpeäkokemus oli yhä varsin voimakas. Toisen psykoterapiavuoden lopussa potilas oli siirtynyt enemmän pohtimaan seksin ja läheisyyden merkitystä itselle, ja kykeni psykoterapiassa peilaamaan nykyisiä kokemuksiinsa suhteessa aiempiin odotuksiinsa.

Poika, 137. terapiaistunto: *Kertoo usein ajattelevansa, että pelkkä sellainen kosketus – on itseasiassa kiihottavampaa kuin se varsinaisen seksi, ettei se yhdyntä niinkään ole se juttu. Toteaa, että on huomannut sen vaikka pornon katsomisessa, ettei se enää tunnu niin hyvältä tai kiinnostavalta, kun siitä puuttuu se tunne ja kosketus.*

Nuoren oli kuitenkin yhä vaikea yhdistää läheisyyttä ja seksuaalisuutta samaan objektiin, ja tämän integraation työstäminen jatkui psykoterapiassa keskeisenä teemana.

Psykoteraapeutin rooli eriytymisen ja seksuaalisuuden mahdollistajana

Psykoteraapian alussa tyttö otti psykoterapeuttiin yhteyttä myös vastaanottoaikojen ulkopuolella, ja hänen oli vaikea kantaa asioita mielessään yksin tapaamisten välisenä aikana. Syntyi vaikutelma, että nuoren oli vaikea uskoa psykoterapeutin olevan häntä varten ja olemassa myös silloin, kun eivät konkreettisesti ole yhdessä. Psykoteraapian edetessä luottamus vahvistui, ja nuori kykeni asettumaan psykoterapian raameihin. Terapiasuhte auttoi nuorta pikkuhiljaa eriytymään vanhemmistaan, ja tukeutumaan perheen ulkopuolisiin ihmissuhteisiin, joskin tämä vaati ensin myös voimakkaan idealisaation ja identifikaation suhteessa psykoterapeuttiin.

Tyttö, 43. terapiaistunto: *Kertoo ajattelevan-*

sa, että minä (terapeutti) olen niin täydellinen, että ajattelee haluavansa tulla sellaiseksi kuin minä, ja pelkää että jos liikaantuu (paljastaa ikäviä asioita) niin se ei ole koskaan mahdollista, ettei voi ikinä sitä saavuttaa.

Psyko­terapian edetessä nuori kykeni näkemään myös psyko­terapeutissa negatiivisia ominaisuuksia, ja uskalsi enenevässä määrin olla myös eri mieltä, sekä ilmaista kiukkua tai ärty­mystä psyko­terapeuttia kohtaan. Myös äiti-transferenssi nousi terapiasuhteessa tarkastelun kohteeksi. Lisäksi nuori alkoi vetää rajoja myös psyko­terapiassa, ja tehdä eroa sen välille kertooko asioita vanhemmille, psyko­terapeutille vai ystäville. Erityisesti seksuaalisuuteen liittyvien asioiden kohdalla hän ryhtyi tietoisemmin pohtimaan niiden intiimiyttä ja harkitsemaan, mitä haluaa psyko­terapiassa seksikokemuksistaan jakaa.

Tyttö, 72. terapiaistunto: *Aloittaa kertomaan seksikokemuksesta, mutta keskeyttää puheen. Sanoo, että tuntuu oudolta siitä puhua. – Tulut jotenkin nolo olo, niin kun vanhemmille olisi puhumassa seksistä, että jotenkin ei tunnu siltä että haluaisi kertoa. – Toteaa sen olevan jännää, koska terapian ulkopuolella itseasiassa ei ollenkaan hävetä olla sellainen "toisenlainen", että kun vaikka kavereille kertoo bileistä ja seksistä, niin on pikemminkin ylpeä siitä, että on ollut niin rohkea.*

Psyko­terapian lopulla tyttö alkoi irtautua myös psyko­terapeutista, ja rinnalle nousi uusi kiintymysobjekti ensimmäisen pitempi­aikaisen poikaystävä­muodossa, joskin luottamuksen rakentuminen suhteessa häneen oli edelleen kesken, ja psyko­terapian tuleva päättyminen nostatti nuorena epävarmuuden tunteita ja pelkoa hylätyksi tulemisesta myös parisuhteessa.

Pojan psyko­terapiassa terapiasuhteen syveneminen tuntui nuoresta alkuun hyvin pelotavalta, mutta hän kykeni verbalisoimaan tunteensa vastaanotoilla, jolloin luottamuksen ja turvallisuuden tunteen eteen kyettiin tietoisesti työskentelemään istunnoilla. Psyko­terapian alkupuoliskolla terapiasuhteessa usein transferentituvat potilaan aiemmat kokemukset vanhempien ja muiden auktoriteettien kanssa, ja esiin nousi nuoren tarve miellyttää psyko­

terapeuttia ja suorittaa psyko­terapi­aa hyvin.

Poika, 62. terapiaistunto: *"Välillä musta tuntuu, etten oo tässä­kään oikeesti läsnä vaan et tiään mikä on oikee vastaus, jos sä vaikka kysyt et mitä mä jostain asiasta aattelen tai mitä sit tapahtuis jos jotain. Niin sit mä tiedän et ku vastaan jotain, ni sä sanot sillai 'niin' ja et 'just silleen se on'. – En tiedä, miks teen niin, tai et tuntuu et siitä tulee ittelle sellanen onnistunu fiilis, et oon hyvä psykologiassa tai osasin sanoo oikein. Tai että pitää olla kohtelias. Tai että sä oisit niinku opettaja ja mä oppilas, että jotenki opetat mua ja mä vastaan, en tiä miks kun sit kyllä tajuun et tässä ei oo niin."*

Terapiasuhteen tiivistyessä nuori myös ajoin kamppaili psyko­terapi­aa vastaan, myöhästyi ajoilta tai unohti niitä, ja keskusteltaessa psyko­terapian kestosta hän loukkaantui ja pyrki etään­ty­mään psyko­terapeutista huolimatta siitä, ettei psyko­terapian päättämistä pidetty ajankohtaisena kenen­kään taholta.

Pojan kanssa työskentelyssä vaikutti hyvin merkitykseltä pitää psyko­terapian puitteista tiukasti kiinni, ja näiden raamien sisällä tarjota nuorelle empaattista läsnäoloa, jota vaille hän oli kokenut elämässä toistuvasti jäävänsä. Nuoren oli vaikea luottaa psyko­terapian jatkuvuuteen, ja pitää yllä toiveikkautta oman voinnin paranemisen suhteen. Toisaalta hän oli kuitenkin myös hyvin kiinni psyko­terapeutista, jonka koki ymmärtävän häntä toisin kuin perhe ja ystävät, eli psyko­terapeutista tuli selkeästi nuorelle kehitysobjekti ikätasoisten ystävyys­suhteiden sijaan, ja hän pyrki ajoittain kontrolloimaan terapiasuhdetta hyvinkin voimakkaasti.

Poika, 140. käynti: *Määrittelee terapian tavoitteeksi "olla terve", minkä kuvaa tarkoittavan sitä, etteivät oireet enää hänen elämäänsä häiritsisi ja itsetunto sekä kokemus itsestä olisi parempi, jotta selviytyisi elämässä eteen tulevista vastoinkäymisistä samoin kuin muut. Nostaa esiin ajatuksen siitä, että psyko­terapian tulee jatkua niin kauan, kunnes nämä tavoitteet on saavutettu. Tällä hetkellä kokee pärjäävänsä oireiden kanssa, mutta olevansa terapiassa vasta siirtymässä siihen vaiheeseen että pystyy käsittelemään niiden taustalla olevia syvempiä asioita. Toteaa pitävänsä sitä ajanhukkana, jos hoito*

lopetetaan silloin kun pärjää, sen sijaan että hoidettaisiin terveeksi saakka ja varmistetaan ettei takapakkeja enää tule. Kokee, ettei terapian lopettamisesta puhuminen ole lainkaan ajan-kohtaista, pohtii hylätäänkö hänet tai siirretään jonnekin muualle, vaikka hän ei kokisi olevansa terve. Kritisoi hoitojärjestelmää ja ikärajoja.

Kolmannen vuoden aikana pojan psykoterapiassa kuitenkin tuli selkeämmin näkyväksi, että ikätasoinen kehitys seksuaalisuuden ja parisuhteesta haaveilun osalta oli edennyt, ja rooli odotus myös psykoterapeuttia kohtaan oli muuttunut äidistä tyttöystäväksi.

Poika, 155. terapiaistunto: *”Tuntuu, ettei terapiasta voi nyt olla hyötyä, kun et sä voi mulle tyttöystävää antaa.”*

Kaipauksen noustessa voimakkaammin psykoterapiassa esiin nuori kykeni työstämään pettymystä täyttämättömiä toiveitaan kohtaan myös terapiasuhteen osalta, mikä mahdollisti myös vähittäistä irtautumista psykoterapeuttia kohti ikätasoisia kiintymysobjekteja, joka psykoterapian loppupuolella oli keskeinen fokus työskentelyssä.

Pohdinta

Tytön lapsuudessa seksuaalisuus oli leimattu pahaksi ja kielletyksi, ja hän joutui kokemaan itsensä tuhmakeksi ja likaiseksi seksuaalisen kiinnostuksen herätessä ja kaivatessaan mielihyvää tai tyydytystä. Oletettavasti perheessä tapahtunut hyväksikäyttö on värittänyt myös vanhempien suhtautumista tytön seksuaalista käyttäytymistä kohtaan, ja nostanut voimakasta pelkoa ja inhoa pintaan, jota pienen lapsen on ollut vaikea ymmärtää. Hänen tulkintansa on ymmärrettävästi ollut, että hänessä on jotain vialla ja näitä pahoja tekoja pitää hyvittää olemalla kiilti. Nuoruusikään tultaessa seksuaalisuuteen liittyi edelleen negatiivisia ajatuksia ja tunteita, ja se tuntui vaaralliselta ja tuhoavalta. Omat halut tuntuivat pelottavilta ja hallitsemattomilta, minkä vuoksi niitä piti yrittää torjua. Nuori pyrki kompensoimaan omaa pahuuttaan suorittamisella ja myötäilemällä vanhempien toiveita.

Pojan kohdalla psykoterapian alkuvaiheessa syntyi vaikutelma jumiutumuksesta anaaliseen

vaiheeseen, jossa kehollinen jännittäminen (pidättäminen) ja irti päästäminen (kastelu) tuottivat mielihyvää. Nämä toiminnot sekoituivat seksuaalisten ulykkeiden kanssa nuoren purkaessa sekä fyysisiä että psyykkisiä jännitteitään masturbaation kautta. Purkamaton seksuaalinen energia oli pakkautunut potilaan kehoon, ja ahdistus näyttäytyi hyvin voimakkaana kehollisena kireytenä ja levottomuutena. Masturbaatio liittyi pikemmin ahdistuksen lievittämiseen kuin nautintoon, ja oli saanut pakonomaisia piirteitä, jotka vähensivät mahdollisuutta kokea sen aikana rentoutta tai mielihyvää. Tämä tekee ymmärrettäväksi, miksi yökastelu äärimmäisenä rentoutumisen ja irti päästämisen muotona on ollut nuorelle hyvin tarpeellinen.

Nuoruusikään tultaessa ja seksuaalisen kiinnostuksen voimistuessa kastelu toimi myös suojaavana tekijänä, eli jarrutti pojan liian nopeaa etenemistä fyysisesti, kun psyyke ei ehkä vielä ollut valmis näitä askeleita ottamaan. Nuori koki epävarmuutta omasta seksuaalisuudestaan, ja oli hyvin huolissaan halujensa normaaliudesta. Psykoterapian alussa nuoren kokemus omasta kelpaamattomuudesta suhteessa ikätovereihin sekä ajoittainen kokemus itsestä pienempänä poikana herättivät kiinnostuksen nuorempia tyttöjä kohtaan. Tämä tulee ymmärrettäväksi sitä kautta kuinka turvallinen tällainen kiinnostus on, sillä se ei sisällä kovin konkreettista vaaraa todellisesta seksuaalisesta kontaktista tai pelkoa sen paljastumisesta, ettei ole vielä aikuinen mies. Luovuttuaan näistä fantasioista nuori siirsi ihastumisensa ja kaipauksensa kohteen seurustelusuhteissa oleviin ystäviinsä, missä toisaalta näkyy seksuaalisuuden kehittyminen kohti omaa ikätasoa, mutta toisaalta myös vielä pinnassa ollut epävarmuus ja hylätyksi tulemisen pelko – on turvallista ihastua ystäviin, jotka ovat varattuja, koska suhteen todennäköisyys on pieni, mutta ystävyden myötä on jo jollain tasolla tullut hyväksytyksi. Toisaalta poika joutui hylkäämään ystävyksiä tunteiden jäädessä ilman vastakaikua, ja ollessaan vielä kykenemätön ratkaisemaan pettymyksiä ihmissuhteiden sisällä. Nuorelle syntyi irrallinen tyydytystä tuottava fantasiamaailma, jossa

naiset olivat ruumiillisuuden palveluksessa ja tunnekosketus tai vastavuoroisuus oli irrotettu seksuaalisesta kanssakäymisestä.

Molemmilla tässä kirjoituksessa kuvatulla nuorella vaikuttaa olleen turvaton kiintymyssuhde ensisijaisena hoivaajana toimineeseen äitiin, mikä heijastui nuoruusiässä vaikeutena kiintyä sekä asettua ikätasoiseen romanttiseen vuorovaikutukseen. Turvattoman kiintymyssuhteen myötä oidipaalinen ristiriita vaikuttaa jääneen suotuisasti ratkaisematta varhaisemmissa kehitysvaiheissa, minkä vuoksi se nousi nuoruusiässä voimakkaasti esiin ja näytteli keskeistä roolia myös näiden nuorten psykoterapioissa.

Tytön kohdalla oidipaalinen ristiriita ei ollut ratkennut siten, että hän olisi jäänyt vanhempien suhteen ulkopuolelle, vaan suhde nuoruusiässä tullessa näyttäytyi edelleen triadisena. Nuorella oli tiiviit välit molempiin vanhempiin, hän kuvasi kertovansa vanhemmille avoimesti asioistaan ja myös vanhemmat nuorelle asioistaan puhuivat. Toisaalta nuori kuvasi kokeensa lapsuudessaan vaikeissa tilanteissa jääneensä yksin ja vaille lohtua. Erityisesti äitiä nuori kuvasi voimakkaana ja tunkeutuvana, ja hänestä eriytyminen oli haastavaa. Kiintymyssuhde vaikutti ristiriitaiselta.

Triadi rikkoutui nuoren kannalta hyvin väkivaltaisella tavalla perheessä tapahtuneen hyväksikäytön tultua ilmi. Nuoren rakkauden kohteena ollut isä ja samastumisen kohteena ollut äiti eivät olleetkaan niin täydellisiä kuin nuoren mielikuvissa. Hyväksikäytön paljastuminen aiheutti voimakkaan ristiriidan myös mahdollisuuteen irtautua äidistä isän avulla, koska isän hyvyys ja hänen ihailemisensa tai haluamisensa muuttui pahuudeksi ja vääräksi. Tämän seurauksena nuori joutui yllättäen ristiriitaiseen tilanteeseen, jossa vanhemmista luopuminen oli välttämätöntä, mutta tilalle ei vielä ollut rakentunut muita objekteja, joihin liittyä.

Naisterapeutti tarjosi nuorelle uuden samastumisen kohteen, mikä mahdollisti nuorelle turvallisen kiintymyksen kokemuksen sekä sen avulla myös vähittäisen irtautumisen äidistä. Tätä kautta mahdollistui myös uusien rakkaiden kohteiden löytäminen. Nuori kuitenkin sek-

suaalisten suhteidensa alussa päätyi jossain määrin toistamaan ylisukupolvista kaavaa, ja ajautui hyväksikäyttäviin suhteisiin myös omista seksuaalisissa suhteissaan. Ristiriitaisen kiintymyssuhdestrategian tuottama taipumus seksuaalisoida tarve tulla hyväksytyksi tai tuntea olonsa turvalliseksi sekä ajautuminen tunkeilevaan tai hyväksikäyttävään suhteeseen miellyttääkseen toista vaikuttivat pitävän valitettavan hyvin paikkansa. Rajojen löytäminen ja niistä kiinni pitäminen vaativat paljon opettelua ja työtä myös psykoterapiassa kun nuoren lapsuudenperheessä rajoja oli monella tapaa ylitetty.

Psykoterapian aikana nuori kykeni eriytymään äidistään, ja myös psykoterapian alkuvaiheessa voimakasta riippuvuuden tunnetta herättäneestä ihastuksestaan sekä voimakkaan idealisaation kohteena olleesta psykoterapeutista, mikä voimisti hänen kokemusta omasta pärjäämisestään. Nuoren seksuaalisuus vaikutti integroituvan osaksi hänen minäkokemustaan, ja hän kykeni aiempaa paremmin hyväksymään seksuaalisuuden osaksi itseään. Seksuaaliset halut muuttuivat hallitummiksi, ja sen myötä seksuaalisuuteen liittyvät pelot väistyivät. Nuori kykeni aiempaa paremmin tavoittamaan sen, että välittämistä on mahdollista osoittaa fyysisyyden sijaan myös psyykkisesti. Psykoterapian loppupuolella nuori kuvasi kykenevänsä aiempaa paremmin yhdistämään läheisyyden ja seksuaalisuuden sekä kaipaavansa turvallista ja luotettavaa vakiintunutta suhdetta, jossa hänen ei ole pakko suostua mihinkään mikä ei itsestä tunnu hyvältä ainoastaan miellyttääkseen kumppania.

Pojan kohdalla oidipaaliristiriidan suotuisa ratkaisu olisi ollut äidistä kamppailun häviäminen isälle, mutta nuoren isä väistyi taistelusta muuttaessaan ulkomaille, ja ikään kuin luovutti äidin pojalle, jolloin poika kuvaannollisesti voitti isän. Nuoruusiässä tullessa poika olisi tarvinnut ikätovereiden vetoapua irtautukseen äidistä, mutta hän oli jäänyt ikätoverisuhteiden ulkopuolelle, jolloin irtautuminen hidastui. Pojan tullessa nuoruusiässä läheisyys vaikutti synnyttävän epämukavuutta, ja hän ensimmäisissä seksuaalisissa kokeiluissaan herkästi fokusoiti lähinnä omiin tarpeisiinsa ja

kuvasi seksuaaliseen kanssakäymiseen liittyvän pikemmin näyttämisen halua ikätovereille sekä oman itsetunnon kohottamista, kuin varsinaista kiintymystä kumppaniaan kohtaan, mikä viittaisi välttelevään kiintymyssuhdestrategiaan. Nuori herkästi pettyi kun kumppani ei vastannut hänen fantasiamaailmansa idealisoitua naiskuvaa, ja katkaisi suhteen löytäen tilalle uuden ihastumisen kohteen, jolloin seksi jälleen pysyi erillään muista romanttisen rakkauden osa-alueista.

Psykoterapian alussa naisterapeutti mahdollisti nuorelle uuden äidin kaltaisen objektin johon kiinnittyä, ja sitä kautta irtautua äidistä. Pojan päästessä jälleen kiinni nuoruusiän kehitykseen ja ikätoverisuhteisiin, ei hänellä enää ollut tarvetta käyttää psykoterapeuttia tässä roolissa, vaan psykoterapeutille tarjoutui uudenlainen rooli kaivatun tyttöystävän korvaajana. Nuori jakoi seksuaalisia fantasiotaan ja kokemuksiaan psykoterapeutin kanssa tällaisen vastavuoroisuuden puuttuessa vielä ikätasoisista suhteista. Psykoterapeutin osoittautuessa saavuttamattomaksi turhautumisen lähteeksi nuori alkoi selkeästi enemmän myös kyseenalaistamaan psykoterapeuttia ja -terapiaa, toisaalta kuitenkin tarttuen terapiasuhteeseen joutuessaan pettymään ikätovereihin kohdistuvissa toiveissaan. Nuori oli psykoterapiassa ajoin torjuva ja etäinen tai pyrki kontrolloimaan psykoterapeuttia. Pojan alkaessa saada enemmän vastakaikua ikätovereiltaan mahdollistui myös terapiasuhteen tuottamien pettymysten käsittely.

Psykoterapian aikana nuoren seksuaalisuus alkoi paremmin integroitua esimerkiksi sen myötä, että kehon ja mielen välinen yhteys vahvistui, seksuaalisten halujen kohteet vaikiutuivat ikätasoisien kehityksen mukaisiksi, ja hän kykeni aiempaa paremmin tarkastelemaan fantasioiden ja reaali maailman välisiä yhteyksiä ja eroja sekä yhdistämään näitä toisiinsa. Psykkisen läheisyyden kokemuksen merkitys fyysisen läheisyyden rinnalla voimistui. Psykoterapian loppuvaiheessa nuori alkoi tiedostaa aiempaa paremmin lohkotut tunteet, ja pyrki työstämään niiden integroitumista minäkuvansa voidakseen reaali maailmassa nauttia läheisyydestä ja seksuaalisuudesta yhdistet-

tynä, minkä voidaan ajatella olevan edellytys parisuhteelle.

Yhteenvetona todettakoon, että molemmat nuoret kulkivat psykoterapian aikana pitkän matkan eriytyäkseen vanhemmistaan ja seksuaalisuuteen liittyvästä häpeästä, ja voidakseen ylipäänsä haaveilla kahden ihmisen välisestä romanttisesta rakkaudesta, jossa myös seksi on mukana luonnollisena osana. Tämän mahdollistamiseksi psykoterapeutin rooli kehitysobjektina, johon on ensin voinut rakentaa turvallisen kiintymyssuhteen ja sitä kautta irtautua varhaisemmista kiintymysobjekteista, ja sittemmin myös hänestä irtautua ja suuntautua kohti ikätasoisia kiintymysobjekteja, on ollut keskeinen. Varhaisten kiintymyssuhteiden heijastumisen nykyisiin ihmissuhteisiin, terapiasuhde mukaan lukien, tarkastelu on ollut keskeinen osa molempien nuorten psykoterapiaprosessia tukien myös psykoterapeutin ymmärrystä potilaiden kohtaamista haasteista romanttisten ihmissuhteiden solmimisessa. Psykoterapian aikana molempien nuorten kosketus omaan seksuaalisuuteen sekä seksuaalisuuden integraatio osaksi minäkuvaa eteni varsin pitkälle kehityksen yhä jatkuessa aikuisuuden myötä.

Artikkeli hyväksytty 2.11.2016.

Kirjallisuus

Aalberg, Veikko & Siimes, Martti (2007a). Työstä naiseksi. Teoksessa Aalberg, Veikko & Siimes, Martti, *Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi*, 115–123. Helsinki: Nemo.

Aalberg, Veikko & Siimes, Martti (2007b). Pojasta mieheksi. Teoksessa Aalberg, Veikko & Siimes, Martti, *Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi*, 102–114. Helsinki: Nemo.

Ainsworth, Mary, Blehar, Mary, Waters, Everett, Wall, Sally (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Barlow, David (1986). Causes of sexual dysfunction: the role of anxiety and cognitive interference. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54, 140–148.

Birnbaum, Gurit, Reis, Harry, Mikulincer, Mario, Gillath, Omri, Orpaz, Ayala (2006). When sex is more than just sex: attachment orientations, sexual experience, and relationship quality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91, 929–943.

Blos, Peter (1979). *The adolescent passage*. New York: International Universities Press.

Bonaminio, Vincenzo & Di Renzo, Mariassunta (2014). “These anxieties are not mine”: adolescence, the oedipal configuration, and transgenerational factors. *Psychoanalytic Quarterly*, 83, 595–632.

Bowlby, John (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock Publications.

Crittenden, Patricia (2000). A dynamic-maturational approach to continuity and change in pattern of attachment. Teoksessa Crittenden, Patricia & Claussen, Angelika (toim.), *The organization of attachment relationships: Maturation, culture, and context*, 343–357. New York: Cambridge University Press.

Crittenden, Patricia (2006). A dynamic-maturational model of attachment. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 27, 105–115.

Crittenden, Patricia (2007). Attachment and sex. Teoksessa Mikulincer, Mario & Shaver, Phillip, *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*, 346–366. New York: The Guilford Press.

Engblom, Päivikki (2007). Nuoruusiän kehityskriisi. Teoksessa Keinänen, Matti & Engblom, Päivikki (toim.), *Nuoren aikuisen psykodynaaminen psykoterapia*, 14–26. Helsinki: Duodecim.

Gergov, Vera, Lindberg, Nina, Tainio, Veli-Matti, Marttunen, Mauri (2013). Nuorten ostopalvelu-psykoterapiat – mitä ostetaan ja kenelle. *Suomen Lääkärilehti*, 49, 3239–44.

Hautamäki, Airi (2011). Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.), *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen*, 29–69. Helsinki: WSOYpro.

Hautamäki, Airi (2014). Transmission of attachment across three generations – ghosts and angels in the Finnish nursery. Teoksessa Hautamäki, Airi (toim.), *The dynamic-maturational model of attachment and adaptation – theory and practice*, 18–56. Helsinki: Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet.

Hägglund, Tor-Björn (1985a). Psykyen synty ja kehitys. Teoksessa Hägglund, Tor-Björn (toim.), *Nuoruusiän psykiatria*, 15–22. Helsinki: Tammi.

Hägglund, Vilja (1985b). Naiseksi kypsyminen. Teoksessa Hägglund Tor-Björn (toim.), *Nuoruusiän psykiatria*, 23–40. Helsinki: Tammi.

Hägglund, Tor-Björn (1990). Nuoruusiän oidipuskompleksi. Teoksessa Hägglund, Tor-Björn, *Oidipus iänikuinen*, 28–30. Jyväskylä: Gummerus.

Hägglund, Tor-Björn & Hyttinen, Raimo (1997). Nuoruusikäisen psykoanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.

Ikonen, Pentti & Rechartt, Eero (1994). Häpeän alku ja sen myöhemmät vaiheet. Teoksessa Ikonen, Pentti & Rechartt, Eero, *Thanatos, häpeä ja muita tutkielmia*, 129–160. Helsinki: Nuorisopsykoterapia-säätiö.

Klockars, Leena (1998). Nainen pojan psykoterapeutina. Teoksessa Niemi, Timo (toim.), *Nuorisopsykoterapian erityiskysymyksiä 3*. Helsinki: Nuorisopsykoterapia-säätiö.

Kontula, Osmo & Meriläinen, Jouni (1988). Nuorten kypsyminen seurusteluun ja seksuaalisuuteen. Lääkintöhallituksen julkaisuja. *Terveyskasvatus. Tutkimukset 9/1988*. Helsinki: Lääkintöhallitus.

Landini, Andrea (2014). Psychotherapists’ and patients’ dispositional representations of danger: intervention planning using DMM assessments. Teoksessa Hautamäki, Airi (toim.), *The dynamic-maturational model of attachment and adaptation – theory and practice*, 72–101. Helsinki: Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet.

Lichtenberg, Joseph (2008). *Sensuality and sex*

uality across the divide of shame. New York: The Analytic Press.

Main, Mary & Solomon, Judith (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. Teoksessa Greenberg, Mark, Cicchetti, Dante, Cummings, Mark (toim.), Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention, 121–160. Chicago: University of Chicago Press.

Marttunen, Mauri & Kaltiala-Heino, Riittakerttu (2014). Nuorisopsykiatria. Kirjassa Lönnqvist, Jouko, Henriksson, Markus, Marttunen, Mauri, Partonen, Timo (toim.), Psykiatria (11. painos), 645–680. Helsinki: Duodecim.

McDougall, Joyce (2003). Tuhatkasvoinen Eros: psykoanalyttinen tutkimusmatka ihmisen seksuaalisuuteen. Suom. Maarit Arppo. Helsinki: Therapie-säätiö.

Niemi, Timo (2001). Mies psykoterapeuttina. Teoksessa Niemi, Timo (toim.), Nuorisopsykoterapian erityiskysymyksiä 5, 109–119. Helsinki: Nuorisopsykoterapia-säätiö.

Niemi, Timo (2011). Pornon puristuksessa. Teoksessa Niemi, Timo (toim.), Seksuaalisuuden kohtaloita. Nuorisopsykoterapian erityiskysymyksiä 13, 110–140. Helsinki: Nuorisopsykoterapia-säätiö.

Rantanen, Päivi (2004). Nuoruusikä. Teoksessa Moilanen, Irma, Räsänen, Eila, Tamminen, Tuula, Almqvist, Fredrik, Piha, Jorma, Kumpulainen, Kirsti (toim.), Lasten- ja nuorisopsykiatria (3. painos), 46–49. Helsinki: Duodecim.

Shaver, Phillip & Hazan, Cindy (1988). A biased overview of the study of love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5, 473–501.

Sinkkonen, Jari (2004). Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. *Duodecim*, 120, 1866–1873.

Target, Mary (2007). Is our sexuality our own? A developmental model of sexuality based on early affect mirroring. *British Journal of Psychotherapy*, 23, 517–530.

Tracy, Jessica, Shaver, Phillip, Albino, Austin, Cooper, M. Lynne (2003). Attachment styles and adolescent sexuality. Teoksessa Florsheim, Paul (toim.), Adolescent romance and sexual behavior: Theory, research, and practical implications, 137–159. Mahwah, NJ: Erlbaum.

Wallin, David (2007). Attachment in psychotherapy. New York: The Guilford Press.